

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

WYCHODZI CODZIENNIE Z WYJĄTKIEM NIEDZIEL I ŚWIĄT.

Dyrekcja i Administracja Wydawnictwa: Ul. Królewska Nr. 5. Telefon: Centrala P. A. T. — 552-80. Redakcja i ekspedycja Ul. Miodowa Nr. 22. Telef. redakcji 11-44-05. Telef. ekspedycji 11-75-28. Kasa czynna od godz. 8 i pół do 1 po pld., w soboty do godz. 12 w pld. Konto czekowe w P.K.O.—730.

Oddziały „Monitora Polskiego“:

BIAŁYSTOK, Sienkiewicza 27, tel. 15-86; BIELSKO ŚL., Trzeciego Maja 8, tel. 27-32; BRZEŚĆ n. B., Puławskiego 1; BYDGOSZCZ, Grunwaldzka 7, tel. 15-74; GDANSK, Neugarten 27, tel. 240-79; GDYNIA, Świętojańska, Dom P. A. M., tel. 17-20; GRUDZIĄDZ, Mickiewicza 26, tel. 304; KATOWICE, 3 Maja 23, tel. 565 i 1091; KRAKÓW, Mikołajska 32, tel. 10499 i 10500; LUBLIN, Kościuszki 3, tel. 16-57; LWÓW, Akademicka 15, tel. 20 i 45; ŁÓDŹ, Piotrkowska 125, tel. 101-11 i 115-24; ŁUCK, Piłsudskiego 14, tel. 222; POZNAŃ, Marcinkowskiego 23, tel. 28-57 i 28-58; SOSNOWIEC, Dęblińska 11, tel. 11-99; STANISŁAWÓW, Szajnochy 4; TARNÓW, Zabińska 7; TARNOPOLE, Pasaż Adlera 9, tel. 90; TORUŃ, Szeroka 41, tel. 263; WILNO, Wileńska 14, tel. 674 i 1785.

TREŚĆ DZIAŁU URZĘDOWEGO:

Zarządzenia Władz Naczelnych:

Poz. 42. Umowa, ustalająca warunki pracy i płacy dla robotników rolnych na terenie województw: lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego z wyłączeniem powiatów: Tarnobrzeg, Kolbuszowa, Nisko, Rzeszów, Łańcut, Przeworsk, Brzozów, Jarosław, Sanok i Krosno.

DZIAŁ URZĘDOWY.

—ooo—

Zarządzenia Władz Naczelnych.

—oOo—

42.

U M O W A,

ustalająca warunki pracy i płacy dla robotników rolnych na terenie województw: lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego z wyłączeniem powiatów: Tarnobrzeg, Kolbuszowa, Nisko, Rzeszów, Łańcut, Przeworsk, Brzozów, Jarosław, Sanok i Krosno.

Zasady ogólne.

Art. 1.

Umowa niniejsza obowiązuje od dnia 1 kwietnia 1933 r. do dnia 31 marca 1934 r. i dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej strony zatrudnionych przez nich rocznych pracowników z normalną zdolnością do pracy i z normalnymi kwalifikacjami, a to następujące kategorie:

- fornali, pastuchów i stróżów,
- pracowników płci męskiej, w wieku poniżej lat 24 (art. 19),
- dziewcząt stajennych,
- gumiennych, karbowych i polowych,
- kowali i stelmachów.

Inwalidzi pracujący narówni z pozostałymi pracownikami z normalną zdolnością do pracy w rolnictwie, pobierają równe z nimi wynagrodzenie tak w gotówce, jak i w naturaljach. Inwalidzi o zmniejszonej zdolności do pracy oraz pracownicy fizycznie ułomni mogą być godzeni na niższych warunkach.

U w a g a: Przyjęcie robotnika rocznego, należącego niewątpliwie do jednej z powyższych kategorii, w terminie późniejszym niż 1-go kwietnia, nie może być powodem do obniżenia przyszłych mu praw wynikających z niniejszej umowy.

Art. 2.

Umowa niniejsza stanowi w myśl ustawy z 1.VIII. 1919 r., Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 394, i z dnia 11.III. 1921 r., Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 147, podstawę przy zawieraniu umów indywidualnych. Indywidualne umowy o pracę, zawierające warunki dla pracownika mniej korzystne, niż warunki niniejszej umowy, ulegają z mocy wymienionych akt zastąpieniu przez warunki określone niniejszą umową.

Wszelkie indywidualne umowy, zawierające warunki korzystniejsze dla pracownika, niż je przewiduje niniejsza umowa, obowiązują na czas ich zawarcia.

Art. 3.

Rok służbowy rozpoczyna się 1 kwietnia, a kończy się 31 marca roku następnego. Obie strony obowiązują wypowiedzenie indywidualnej umowy pracy przed upływem terminu jej wygaśnięcia, a najpóźniej do dnia 31 grudnia włącznie, ustnie wobec dwóch świadków lub pisemnie. Niewypowiedzenie umowy pracy do dnia 31 grudnia włącznie przedłuża milcząco umowę indywidualną na rok następny. Uchylenie się przez którąkolwiek ze stron od przyjęcia wypowiedzenia umowy pracy, umowy tej nie przedłuża.

Art. 4.

Pracodawca obowiązany jest do dni 30-tu, od chwili wstąpienia do pracy, wydać pracownikowi bezpłatnie książeczkę obrachunkową (względnie w razie odmowy wydania książeczki, wypłacić 50 gr. na zakupno tejże), zawierającą ilość wydanych mu ordynarji i pensji, oraz spis powierzonych mu inwentarzy; do książeczki obrachunkowej mają być wpisywane potrącenia z należnych poborów, jako to: ustawowe opłaty na rzecz Kasy Chorych przypadające na pracownika, za opuszczone dni, za rozmyślnie wyrządzone szkody i t. p. Książeczka obrachunkowa ma służyć jako dowód dla Komisji Rozjemczej, stwierdzający ilość wydanych poborów. Jeden egzemplarz umowy ma być przez pracodawcę wydany pracownikom danego folwarku na ręce ich przedstawiciela.

W razie zgubienia książeczki obrachunkowej przez ordynarjusza, służy jako dowód książki gospodarcze pracodawców.

(Za zgubione lub zniszczone książeczki obrachunkowe ma prawo pracodawca potrącić pracownikowi 50 gr.)

Art. 5.

Zawarcie indywidualnej umowy z ordynarjuszem nie może być uzależnione od trzymania przez niego najmnej czeladzi. Żona i inni członkowie rodziny pracownika nie mogą być pociągani do żadnych robót z tytułu li tylko umowy z samym pracownikiem, lecz winni za to otrzymać osobne wynagrodzenie ustalone dla odnośnej kategorii pracowników.

Żony ordynarjuszy mogą być godzone tylko jako dojarki, inni członkowie rodziny jako: dojarki, robotnicy sezonowi, lub stali robotnicy dzienni. Za małoletnich członków rodziny umowę zawiera ordynarjusz; pełnoletni członkowie rodziny zawierają umowę osobiście, o ile jednak ordynarjusz poręczy pisemnie lub ustnie wobec dwóch świadków dotrzymanie takiej umowy, to odpowiada za jej dotrzymanie. Jeśli małoletni, lub taki pełnoletni członek rodziny ordynarjusza, za którego ordynarjusz poręczy dotrzymanie umowy, bez ważnej przyczyny — za jaką uważa się tylko 12-tygodniowy okres połogowy (6 tygodni przed i 6 tygodni po połogu), chorobę stwierdzoną przez lekarza, powołanie do służby wojskowej, lub wstąpienie w związek małżeński — zawartej umowy o pracę nie dotrzyma, może pracodawca natychmiast rozwiązać umowę służbową z ordynarjuszem.

Stosunek wzajemny.

Art. 6.

Pracodawców oraz ich zastępców obowiązują grzeczne traktowanie pracowników i ścisłe przestrzeganie umowy, a zwłaszcza regularne wypłacanie świadczeń i płac, przewidzianych umową.

Pracowników obowiązuje grzeczność wobec pracodawców i ich zastępców, ścisłe przestrzeganie zawartych umów, oraz pilne i sumienne spełnianie obowiązków, dążność do jak największej wydajności pracy i stosowanie się do wszystkich zarządzeń pracodawcy lub jego zastępcy, odnoszących się do wykonania obowiązków służbowych, oraz przestrzeganie wszystkich przepisów porządkowych w obrębie folwarku, jakoteż dbałość i staranne obchodzenie się z powierzonym sobie inwentarzem żywym i martwym. Pracownik odpowiada wobec pracodawcy za powierzone sobie inwentarze żywe i martwe, oraz za wszelkie szkody wyrządzone ze złości, swawoli, lub ciężkiej niedbałości, przez siebie, lub któregoś ze swych domowników, według postanowień ustawy cywilnej. Pracownicy obowiązani są przy każdej sposobności zapobiegać wszelkiemu naruszeniu własności pracodawcy przez współpracowników lub osoby trzecie.

Art. 7.

Rozwiązanie stosunku służbowego w ciągu roku może nastąpić na zasadzie orzeczenia Komisji Rozjemczej, lub też wyroków Sądów Państwowych, działających według obowiązującego prawodawstwa i według kompetencji.

Umowa służbowa może być także ważnie rozwiązana każdego czasu za obustronnym porozumieniem, które jednak musi być zawarte na piśmie lub ustnie w obecności 2-ch świadków.

Zatargi wynikłe na tle umowy o pracę pomiędzy pracodawcami a robotnikami rolnymi, regulują Komisje Rozjemcze bądź Sądy Państwowe, według kompetencji. Skargi do Komisji Rozjemczych wnoszą się do Inspektoratu Pracy w 2-ch równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden ma być doręczony pozwanemu wraz z wezwaniem do jawienia się przed Komisją Rozjemczą. Do czasu uzyskania właściwego orzeczenia, lub wyroku, nie wolno: 1) pracodawcy wstrzymać świadczeń, 2) pracownikowi przerywać pracy.

W wypadkach wyjątkowo ciężkiego przewinienia może pracodawca zawiesić pracownika w pracy i wstrzymać przed orzeczeniem lub wyrokiem wszystkie świadczenia, w razie jednak wygrania sporu przez robotnika pracodawca winien wydać zaległe świadczenia wraz z dodatkiem miesięcznym, wynoszącym 1% w zbożu i 2% w gotówce. Koszta świadków powołanych przez Komisję Rozjemczą oraz ich stratę czasu, jako też stratę czasu pracownika ponosi ta strona, która spór przegrała. O wysokości tych kosztów orzeka Komisja Rozjemcza, względnie Sąd Państwowy.

U w a g a: Za wypadki wyjątkowo ciężkiego przewinienia, w których pracodawca może zawiesić pracownika w pracy, uznaje się między innymi: a) jeżeli robotnik dopuszcza się względem pracodawcy, swych przełożonych, lub względem członków rodziny pracodawcy i przełożonych, czynnych zniewag lub ciężkich obraz, b) jeżeli robotnik dopuścił się kradzieży, oszustwa lub sprzeniewierzenia na szkodę pracodawcy, lub jako dozorca o tego rodzaju wykroczeniach służbodawcy nie zawiadomił, c) jeżeli mimo poprzednich upomnień, połączonych z zagrożeniem rozwiązania stosunku służbowego, z ogniem i światłem nieostroźnie się obchodzi, powierzony mu inwentarz żywy ze swawoli lub ciężkiej niedbałości uszkadza, lub nad nim się pastwi, albo inną własność służbodawcy ze złości, swawoli, lub ciężkiej niedbałości uszkadza, wyrządzając tem służbodawcy większą szkodę, d) jeżeli samowolnie i bez usprawiedliwienia ważnymi przyczynami nie stawi się do pracy dłużej, niż przez 3 dni z rzędu, lub więcej, niż przez 6 dni w ciągu 4-ch po sobie następujących tygodni, e) jeżeli swoje obowiązki służbowe grubo narusza, a w szczególności, jeżeli wobec rozkazów pracodawcy, lub ustanowionego nad służbą dozorca, występuje z uporczywym nieposłuszeństwem i zuchwałością.

Czas pracy.**Art. 8.**

Rozkład godzin pracy ustala się podług poniższej tabeli, przyczem robotnicy fornale mają być zwalniani przed południem o pół godziny wcześniej, aniżeli inne kategorie pracowników, a to dla koniecznego obrządku inwentarza.

Przyjmuje się czas środkowo-europejski (kolejowy) z tem, że za początek pracy zrana i po południu uważa się wyjście z podwórza, a za koniec — zejście z pola. Początek i koniec pracy zaznacza się sygnałem. O ile pole odległe jest więcej niż 2 km od podwórza, należy robotnika zwolnić z pracy o 10 minut wcześniej w stosunku do każdego kilometra powyżej 2-ch. W razie pilnej potrzeby poniższy podział pracy może być zmieniony, jednakże tylko w ten sposób, by ogólna ilość godzin została ta sama.

Na żądanie pracodawcy, w razie pilnej potrzeby, t. j. w czasie zasiewu i zbioru ziemiopłodów, pracownicy są obowiązani do pracy poza niżej określonym czasem, lecz za osobnym wynagrodzeniem, wynoszącym 15 gr za godzinę.

Pracownik obowiązany jest zgłaszać się do pracy punktualnie w czasie ustanowionym przez pracodawcę, zgodnie z warunkami umowy zbiorowej. Za wszelkie nieusprawiedliwione opóźnienia przysługuje pracodawcy prawo potrącenia 30 gr za każdą rozpoczętą godzinę.

T a b e l a.

Miesiąc	Praca do południa	Przerwa na śniadanie	Przerwa obiadowa	Praca po południu	Przerwa na podwieczorek
Styczeń	7½—11½	—	1½	1. — 3½	—
Luty	7—11½	—	1½	1. — 4½	—
Marzec	1—10 11—20 21—31	6½—11½	—	1. — 5 1. — 5.30 1. — 6	—
Kwiecień	1—10 11—20 21—30	6—11½	½	1. — 6.10 1. — 6.30 1. — 6.50	—
Maj	1—10 11—20 21—31	5½—11½	½	1. — 7.— 1. — 7.20 1. — 7.30	½
Czerwiec	1—10 11—20 21—30	5½—11½	½	1.30—7.50 1.30—7.50 1.30—8.—	½
Lipiec	1—10 11—20 21—31	5½—11½	½	1.30—8.— 1.30—7.50 1.30—7.30	½
Sierpień	1—10 11—20 21—31	5½—11½	½	1.30—7.20 1.30—7.— 1.30—6.30	½
Wrzesień	1—10 11—20 21—30	5½—11½	½	1. — 6.10 1. — 5.50 1. — 5.30	—
Październik	1—10 11—20 21—31	6—11½	—	1. — 5.20 1. — 4.50 1. — 4.20	—
Listopad	7—11½	—	1½	1. — 4.20	—
Grudzień	7—11½	—	1½	1. — 3.15	—

Powyższy rozkład pracy nie obowiązuje w stosunku do pastuchów, stróżów nocnych i dozorców, o ile wykonywane przez nich roboty nie przekraczają ich zwykłych obowiązków.

Praca rzemieślników folwarcznych rozpoczyna się na pół godziny przed wyjazdem fornali w pole.

W dni ulewne i wyjątkowej niepogody roboty w polu nie powinny być wykonywane.

Art. 9.

Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami pracy, bez specjalnej dopłaty. Kolejne dyżury w nocy (noclegi w stajni) obowiązują wszystkich fornali; w dni świąteczne fornale obowiązani są do obrządku inwentarza, a kolejno

jeden z nich obowiązany jest również do dyżurów w stajni bez specjalnej dopłaty. Pastuch oraz dziewczęta stajenne są wolni zupełnie od pracy co trzeci dzień świąteczny (w niedziele i święta).

Praca w dni świąteczne może być wykonywaną tylko w nagłej potrzebie przy sprzęcie zboża i siana po cenie 20 gr. za godzinę.

Wstawanie do obrządku inwentarza oraz nasykowania wozów i narzędzi powinno mieć miejsce w miesiącach: kwietniu, maju, czerwcu, lipcu, sierpniu i wrześniu o godzinie 3½ rano, a w pozostałych miesiącach nie wcześniej, jak o godzinie 4½ rano.

Obrok, siano i t. p. karma dla inwentarza powinna być przygotowana uprzednio w godzinach pracy w miejscach na to wyznaczonych.

Stróż nocni mają codziennie wolny czas do zakończenia robót przedpołudniowych, następnie zaś mogą być zatrudnieni przy robotach koło inwentarza w domu i t. p. W miesiącach od 1 października do 31 marca stróż nocny otrzymuje od pracodawcy kożuch lub inne odpowiednie ciepłe okrycie na czas warty. W miesiącach: listopadzie, grudniu i styczniu wolno stróża zatrudniać pracą tylko połączoną z nocnym stróżowaniem.

U w a g a: Stróż przyłapany na spaniu podczas pełnienia obowiązków stróżowania może być ukarany za pierwszym razem grzywną w wysokości 10 kg żyta, za drugim razem grzywną w wysokości 30 kg żyta, za trzecim razem wydalaniem.

Warunki wynagrodzenia fornali, stróżów i pastuchów.**Płace w gotówce.****Art. 10.**

Ordynarjusz pobiera płacę w gotówce w wysokości 100 zł rocznie, płatną kwartalnie lub miesięcznie zdołu, oraz ordynarję wydawaną zgodnie z art. 13 niniejszej umowy, kwartalnie zgóry. Ordynarja winna być wydawaną ordynarjuszom w pierwszym miesiącu każdego kwartału. Ordynarję za drugi kwartał może pracodawca wydać w dwóch równych ratach, z których pierwsza winna być wydana 1-go lipca, a druga najpóźniej 15-go sierpnia.

Pracodawca może pracownikowi, z którym umowa służbowa została rozwiązana, wydać 1/3 część ordynarji, za ostatni kwartał, zdołu.

Ordynarja.**Art. 11.**

Zboże wydawane na ordynarję musi być dobre, zdrowe i dobrze oczyszczone. W skład ordynarji wejdzie 2 q pszenicy i 6 q żyta, reszta w zbożu jadalnym. W powiatach wymienionych w art. 13, punkt 1, w skład ordynarji wchodzi 7 q żyta, zresztą jak powyżej.

Art. 12.

Mielenie zboża odbywa się na koszt pracodawcy w młynie przez niego wskazanym, przyczem nie więcej niż połowa ordynarji na pytel. Wzamin za mienie pracodawca może wydać pracownikowi dodatkową ilość żyta, równą 10% ustalonej ordynarji.

Art. 13.

W stosunku rocznym obowiązuje we wszystkich niżej wymienionych powiatach następująca ordynarja:

1) w powiatach: Bóbrka, Czortków, Drohobycz, Horodenka, Kołomyja, Kopyczyńce, Sokal, Przemyśl, Rudki, Sambor, Skafat, Śniatyn, Tarnopol, Trembowla i Zaleszczyki — 12 q.

2) Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczac, Gródek Jagielloński, Kamionka Strumiłowa, Mościska, Lwów, Podhajce, Przemysław, Radziechów, Rawa Ruska, Rohatyn, Stanisławów, Stryj, Tłumacz, Zbaraż, Zborów, Złoczów, Żółkiew i Żydaczów — 11 q.

3) Obszar b. powiatu bohorodczańskiego, Dobromil, Dolina, Jaworów, Kałusz, Kosów, Lisko, Lubaczów, Nadwórna, obszar b. powiatu pezenińskiego, Skole, obszar b. powiatu starsamborskiego i Turka — 10 q.

Ziemia pod ziemniaki.**Art. 14.**

Ordynarjusz otrzymuje 28 a 78 m² pola wynawożonego i obrobionego dworskimi końmi pod ziemniaki. Pole przeznaczone pod ziemniaki powinno być w takim samym stanowisku, jak pole przeznaczone pod ziemniaki dworskie. Sadzenie ziemniaków winno odbywać się w połowie pomiędzy początkiem a końcem sadzenia ziemniaków dworskich. Przygotowanie mechaniczne

ziemi pod ziemniaki i obróbka ich winny być takie, jak pod ziemniaki dworskie.

Zastrzega się, że wszystkie ziemniaki pracowników winny być sadzone obok siebie w jednym miejscu. W razie gdyby pracownik nie otrzymał deputatu gruntowego pod ziemniaki, w określonej powyżej ilości, obowiązany będzie pracodawca dać pracownikowi 30 q gotowych ziemniaków, a to jesienią po wykopaniu. Ziemniaki wydane winny być zdrowe, w miarę możliwości suche, bez ziemi, na żądanie robotnika przeważone.

Robotnicy mieszkający w budynkach dworskich otrzymują ponadto 3 a 60 m² pola obrobionego i wynawożonego, w pobliżu domu pod ogrodowiznę, zaś pracownicy mieszkający we własnych budynkach taki sam dodatkowy obszar w polu przeznaczonym pod ziemniaki służby.

U w a g a I: O ile pole, przeznaczone pod ziemniaki dla ordynarjusza, przygotowane zostanie w terminie spóźnionym, t. j. po 1-szym czerwca, może pracownik odmówić przyjęcia przydziału ziemi pod ziemniaki, a domagać się ekwiwalentu gotowych ziemniaków.

U w a g a II: Ordynarjusz jest obowiązany do utrzymywania przydzielonego pola w porządku, bez chwastów, w przeciwnym razie może pracodawca wykonać tę robotę po upomnieniu ordynarjusza, na jego koszt.

Utrzymanie inwentarza.**Art. 15.**

Ordynarjusz ma prawo trzymać jedną krowę z prychówkiem od tejsze do 2 miesięcy. Pracodawca daje latem bezpłatne utrzymanie na wystarczającym pastwisku, takim jak i dla bydła dworskiego, z wyjątkiem sztucznych pastwisk. W razie braku odpowiedniego pastwiska winni pracownicy otrzymać zieloną paszę.

Na zimę wydaje się na każdą krowę 6 q gotowych ziemniaków, lub 9 q buraków, albo też 12 q liści z buraków cukrowych, należycie zakonserwowanych, albo 12 q wytlóków dołowanych lub 15 l wywaru dziennie na 1 krowę. Poza tem 8 kg siewki i plew zbożowych dziennie na 1 krowę.

Zamiast wymienionych wyżej dodatków do siewki i plew zbożowych pracodawca może wydać pracownikowi 14 a 39 m² łąki dwukośnej, względnie dwa razy większy obszar łąki jednokości, albo 5 a 40 m² ziemi obrobionej i wynawożonej tak, jak pod ziemniaki, na każdą krowę. O ile pracownik nie otrzymuje żadnego utrzymania dla krowy w zimie, winien otrzymać jako ekwiwalent siano z 28 a 78 m² dwukośnej łąki, względnie z 2 razy większego obszaru łąki jednokości. Słomę na ściółkę dla inwentarza otrzymują pracownicy w miarę potrzeby, lecz tylko w tym wypadku, jeżeli nawóz przypada na własność pracodawcy.

U w a g a I. Jeżeli pracodawca zabrania trzymania bydła, lub jeżeli pracownikowi krowa zginęła, otrzyma pracownik zamiast utrzymania w ciągu 6 miesięcy letnich po 3 litry, zaś w ciągu miesięcy zimowych po 2 litry niezbiernego mleka dziennie. Jeżeli jednak pracownik nie korzysta z prawa trzymania bydła, otrzymuje w ciągu 6 miesięcy letnich po 2 i pół litra, zaś w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ l niezbiernego mleka dziennie.

U w a g a II: Robotnicy mieszkający we własnych budynkach a nie otrzymujący od pracodawcy latem pastwiska, ani też zimą paszy, ani mleka, otrzymywać będą jako ekwiwalent za wyżej wymienione świadczenia: siano z 57 a 56 m² łąki dwukośnej, lub z dwa razy większego obszaru łąki jednokości.

U w a g a III: Obie strony obowiązują stan rzeczy przyjęty przy zawieraniu indywidualnych umów, a zmiany w ciągu roku, t. j. utrzymanie krowy na wydawanie mleka lub odwrotnie, są dopuszczalne poza wypadkami losowymi tylko w drodze obopólnego porozumienia.

U w a g a IV: Jeżeli na danym folwarku żaden z pracowników krowy nie trzyma, to uważa się za dowód, że pracodawca krow trzymać nie pozwala.

O p a ł.**Art. 16.**

Ordynarjusz otrzyma 5 mp drzewa twardego i 4 mp drzewa miękkiego rocznie; zamiast 1 mp drewna twardego może pracodawca wydać 1½ mp drzewa miękkiego, 2½ q węgla lub jedną kupę twardych gałęzi; zamiast 1 mp drewna miękkiego może pracodawca wydać 2 q węgla, względnie jedną kupę miękkich gałęzi.

Wymiary kupki mają wynosić: 1 i ¼ m szer. 1 m wysokości i 3 m długości. Gałęzie muszą pochodzić ze zrębów poprzedniego roku kalendaryzowego i mieć w grubym końcu 5 cm średnicy. W razie wydawania węgla co najmniej ¼

część należnego opału winna być wydana w drzewie.

W okolicach, gdzie ludność miejscowa używa innego opału jak drzewo i węgiel, np. słomy i torfu, można za zgodą ordynarjusza zastąpić 4 m p drzewa miękkiego tymże opałem w ilości posiadającej taką samą wartość opałową.

Jeśli jedno mieszkanie zajmuje kilku ordynarjuszy, ma jeden ordynarjusz otrzymać cały należny opał w naturze, pozostali zaś mogą otrzymać połowę opału w naturze, zaś za resztę relutum w gotówce według ceny obowiązującej w lesie, z którego dany pracodawca opał pobrał.

Opał wydaje się zgóry kwartalnie lub miesięcznie. Wybór materiału opałowego przysługuje pracodawcy. Pracownikom nie wolno sprzedawać opału. Pracownikom mieszkającym w mieszkaniach dworskich niezabezpieczonych należy przed zimnem wydawać się 1 m. p drzewa miękkiego więcej.

Mieszkania pracowników.

Art. 17.

Ordynarjusz otrzymuje mieszkanie, składające się co najmniej z 1 izby z podłogą oraz komory. Izby winny być wytykowane, a co najmniej dokładnie wylepione ze szczelnymi drzwiami i oknami na zawiasach. W oknach mają być całe szyby, zaś w razie stłuczenia szyby pracownik jest obowiązany wstawić ją w ciągu 2 tygodni. Wapna do bielenia dostarcza pracodawca 2 razy do roku w ogólnej ilości 15 kg na mieszkanie. Mieszkania mają być ze szczelnym dachem; tam, gdzie dach lub piec są popsute, muszą być naprawione w ciągu miesięcy letnich. W majątkach, które wydają na opał węgiel, piec muszą być dostosowane do opału węglem. W majątkach, gdzie woda zacieka do piwnic i mieszkań pracowników, winny być one zabezpieczone w ciągu lata od wody napływowej.

Pracodawca i pracownicy winni dbać, aby otoczenie mieszkań pracowników było higieniczne. Obowiązuje wybrukowanie dostępu do studzien, oraz zastąpienie zgniłych cembrzyn nowymi, lub też zapewnienie pracownikom w inny sposób zdrowej i czystej wody do picia. Zbiorniki na nawóz nie mogą znajdować się w bliższej odległości, aniżeli 20 m od mieszkań służbowych, a pracownicy mają składać nawóz ze swych chlewow w przeznaczonym na to miejscu. W pobliżu mieszkań mają znajdować się zasłonięte ustępy w dostatecznej ilości, które pracownicy obowiązani są utrzymywać w porządku i czystości.

Gdzie jest odpowiednie pomieszczenie w dotychczasowych budynkach, jak również przy mieszkaniach nowowytworzonych, winna być urządzona łaźnia. W innych majątkach, o ile istnieje możliwość, pracodawcy są obowiązani do urządzenia pracownikom kąpeli.

Pracownicy są obowiązani utrzymywać mieszkanie w porządku i odpowiadają za wszelkie uszkodzenia, rozmyślnie wyrządzone. Trzymanie inwentarza żywego w mieszkaniach jest stanowczo wzbronione. Sublokatorów nie wolno przyjmować bez zgody pracodawcy, któremu przy wprowadzeniu się ma być zameldowany skład rodziny pracownika.

Art. 18.

Pracodawca obowiązany jest dać pracownikowi pomieszczenie dla bydła we wspólnej czeladnej oborze lub specjalnie na to przeznaczonym budynku. Jeżeli zaś pracownik mieszka w budynku dworskim, ma otrzymać także pomieszczenie dla 2-ch sztuk trzody chlewnej, na opał i ziemniaki, nadto w razie potrzeby słomę do sienników oraz do okrycia ziemniaków na zimę. Ordynarjuszom wolno trzymać kury, jednakże nie więcej niż 12 sztuk.

Pracodawcy, którzy nie dadzą ordynarjuszom, mieszkającym w dworskich budynkach, pomieszczenia dla trzody chlewnej, winni wypłacić odpowiednie odszkodowanie, nie mniejsze jak 10 zł za rok.

Warunki wynagrodzenia robotników płci męskiej w wieku poniżej lat 24.

Art. 19.

a) Wszyscy ordynarjusze płci męskiej w wieku od ukończonych lat 18 do ukończonego 21 roku życia otrzymują pobory wymienione w art. 10 — 18 z następującymi zmianami: zboża o 2 q mniej, 80 zł pensji rocznej, pola pod ziemniaki 14 a 39 m², 4 m p opału, mleka zimną 1 litr, latem 1½ litra dziennie, albo utrzymanie dla jednej krowy zimną, albo pastwisko dla tejże krowy latem.

b) Kawalerowie nie będący jedynymi żywicielami rodziny otrzymują od ukończonych lat 21 do ukończonych 24 lat o 1 q zboża więcej, niż or-

dynarjusze wymienieni w punkcie a) niniejszego artykułu, a pensja ich wynosi 100 zł rocznie.

c) Od ukończonego 21 roku życia otrzymują wszyscy żonaci oraz kawalerowie, o ile są jedynymi żywicielami rodziny nie zarobkującej i nie posiadającej innego źródła dochodu, pobory ustalone w art. 10 — 18.

U w a g a: Posiadania gruntu w ilości nie większej jak 25 a nie uważa się w tym wypadku za inne źródło dochodu.

Warunki wynagrodzenia dziewcząt stajennych.

Art. 20.

Dziewczęta stajenne otrzymują 9 q zboża ordynarji, w czem 2 q pszenicy, przemiał i 80 zł pensji rocznie; ponadto po 2 litry mleka niezbiernego dziennie i 14 a 39 m² ziemi pod ziemniaki.

U w a g a: Dziewczęta stajenne mieszkające w dworskich mieszkaniach otrzymują dostateczną ilość opału dla należytego ogrzania mieszkań i ugotowania strawy.

Warunki wynagrodzenia gumiennych, karbowych i połowych.

Art. 21.

Gumienni, karbowi i połowi otrzymują wynagrodzenie unormowane w art. 10 do 18 z następującymi zmianami: płaca gotówkowa gumiennych i karbowych 150 zł, połowych 120 zł rocznie.

Gumienni i karbowi otrzymują o 1 q pszenicy więcej, niż fornale, oraz dodatek 1 litr mleka dziennie ponad pobory ustalone w art. 15, a to bez względu na to, czy otrzymują mleko w naturze, czy też utrzymanie dla jednej krowy, jak przewiduje art. 15.

Warunki wynagrodzenia rzemieślników.

Art. 22.

a) Rzemieślnicy nie posiadający pisemnych kwalifikacji, którzy się wykażą 3-letnią samodzielną pracą i dowodem, że rzeczywiście pełnią funkcję rzemieślników (kowali, stelmachów), oraz rzemieślnicy, którzy nie posiadają jeszcze kwalifikacji, wymienionych w punktach b i c tego artykułu, otrzymują o 1 q pszenicy i 1 q żyta ordynarji więcej, niż fornale, resztę zaś poborów taką jak fornale (art. 10 — 18).

b) Rzemieślnicy (kowale i stelmachowie), którzy wykażą się dyplomem wyzwolin na czeladnika i świadectwem co najmniej 5-letniej pracy zawodowej po wyzwoleniu, otrzymują te same pobory co fornale (art. 10 — 18) z następującymi zmianami: pensja gotówkowa 180 zł rocznie, ordynarji o 1 q pszenicy i 1 q żyta więcej. Rzemieślnicy ci mają prawo do trzymania dwóch krow. Jeżeli rzemieślnik trzyma tylko jedną krowę, względnie jeśli nie otrzyma zezwolenia na trzymanie drugiej krowy, otrzymuje wzamian za to 1 litr mleka dziennie. W razie zupełnego zakazu trzymania krow otrzymuje rzemieślnik w 6-ciu miesiącach zimowych po 3 litry, a w 6-ciu miesiącach letnich po 5 litrów mleka niezbiernego dziennie.

c) Rzemieślnicy (kowale i stelmachowie), którzy wykażą się dyplomem wyzwolin na czeladnika i świadectwem co najmniej 15-letniej pracy zawodowej po wyzwoleniu, otrzymują te same pobory, co rzemieślnicy wymienieni pod b) niniejszego artykułu z tą różnicą, że płaca gotówkowa wynosi 240 zł rocznie, zaś ordynarja o 1 q pszenicy i 2 q żyta więcej, niż fornale.

Pracodawca nie może żądać, by rzemieślnik ze swych poborów opłacał pomocnika.

Za wszelkie nieusprawiedliwione spóźnienie się rzemieślnika do pracy po uprzednim upomnieniu może pracodawca potrącić rzemieślnikowi 60 gr za każdą rozpoczętą godzinę.

Furmanki.

Art. 23.

Pracownicy otrzymują w razie potrzeby: a) zbiorową furmankę do jednego z najbliższych młynów i z młyna; b) do zwózki w dni powszednie swoich produktów rolnych wyprodukowanych w tymże folwarku na polu deputatowem; c) po księdza z chrztem, ślubem i pogrzebem; d) stronę zawierającą umowę stwierdzającą, że koszt furmanki do lekarza, względnie po lekarza lub akuszerkę, nie mogą żadnej ze stron obciążać, ponieważ obowiązek ten wedle ustawy ubezpieczeniowej ciąży na Kasach Chorych; e) jedną zbiorową furmankę na kwartał w dzień świąteczny wybrany przez pracowników do najbliższego miasteczka, względnie stacji kolejowej, o ile odległość tejże wynosi więcej, niż 5 km.

Fornalowi, jadącemu w interesie pracowników furmanką w dni powszednie czy też świąteczne, nie należy się żadne dodatkowe wynagrodzenie, jak również za kolejne wyjazdy w dni świąteczne po lekarza, akuszerkę, do kościoła i t. p. Wyjazdy noszące wyraźny charakter wyjazdów prywatnych pracodawcy poza godzinami pracy winny być wynagradzane jako praca poza godzinami służbowymi.

U w a g a: W razie nieuzasadnionej odmowy dania furmanki pracownikom przysługuje tymże prawo żądania zwrotu faktycznych kosztów za wynajęcie furmanki. Za uzasadnioną odmowę uważa się wyjątkową niemożność gospodarczą dania furmanki w dniu przez pracownika wybranym lub niezgłoszenie zapotrzebowania furmanki na 24 godzin naprzód.

Strawne i inne dodatki.

Art. 24.

Pracownikowi wysłanemu w drogę poza obręb majątku w interesie pracodawcy na dłużej niż pół dnia, należy się odpowiednie utrzymanie w naturze lub strawne za każdą pełną dobę 1.30 zł, zaś jeżeli wyjazd trwa mniej, niż pół doby, 30 gr za śniadanie lub wieczerzę a 50 gr za obiad. Nadto w razie konieczności najęcia noclegu należy się pracownikowi zwrot rzeczywistych wydatków poniesionych skutkiem najęcia noclegu. W drodze, godziny pracy nie obowiązują.

Pracodawca jest obowiązany dać pracownikowi płócienną bluzę do siania sztucznych nawozów, zaś do siania nawozów gryzących, t. j. azotniaku i wapna, dostarczyć ochraniaczy na oczy. Do siania nawozów gryzących nie mogą być używane kobiety. Przy siewie nawozów gryzących należy się pracownikowi dopłata po 40 gr dziennie, zaś przy siewie innych nawozów po 20 gr dziennie.

Dni świąteczne, dni opuszczone i urlopy.

Art. 25.

Za dni świąteczne uważa się następujące ustawą oznaczone święta rzymsko-katolickie i narodowe: Nowy Rok, Trzech Króli, Oczyszczenie Najśw. M. P. (2 II.), 2-gi Dzień Wielkiej Nocy, 3 Maj, Wniebowstąpienie Pańskie, 2-gi Dzień Zielonych Świąt, Boże Ciało, Św. Piotra i Pawła, Wniebowzięcie Najśw. M. P. (15 sierpnia), Wszystkich Świętych, Niepokalane Poczęcie N. M. P. (8 grudnia), pierwszy i drugi dzień Bożego Narodzenia, razem 14 dni.

O ile na podstawie obowiązujących zwyczajów miejscowych, obchodzone są prócz wymienionych wyżej świąt jeszcze inne dni świąteczne, albo jeżeli przy pracownikach innego obrządku obchodzone są święta w innych dniach, względnie w większej liczbie, przysługuje pracodawcy prawo zaliczenia wszystkich tego rodzaju dni świątecznych, których liczba przekracza wykażaną normę, do dni należnego pracownikowi płatnego urlopu.

Pracodawcy przysługuje jednak również prawo domagania się wykonywania pracy w dniach świąt zniesionych, zaś do pracowników niestosujących się do tego żądania stosować potrącenia przewidziane w razie samowolnego i nieuzasadnionego ważnymi przyczynami opuszczenia dnia roboczego.

Pracownik otrzymuje w każdym kwartale 2 dni płatnego urlopu w dni nieświęteczne. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z pracodawcą lub jego zastępcą; pracownik w razie odmówienia mu urlopu otrzymuje za każdy dzień niewykorzystanego urlopu wynagrodzenie analogiczne do potrąceń, ustalonych w ustępie piątym niniejszego artykułu. Odchodzącemu robotnikowi należy się 6 dni wolnych od pracy na wyszukanie posady, bez potrąceń świadczeń.

W razie samowolnego i nieusprawiedliwionego ważnymi przyczynami opuszczenia dnia roboczego przez ordynarjusza, przysługuje pracodawcy prawo potrącenia za każdy opuszczony dzień od 1 kwietnia do 31 października 20 kg żyta, zaś w czasie od 1 listopada do 31 marca—10 kg żyta.

Za ważną przyczynę usprawiedliwiającą opuszczenie dnia roboczego uważa się między innymi stwierdzoną przez lekarza obłązną chorobę pracownika, zgłoszone poprzednio pracodawcy wezwaniem ze strony władz, lub zgłoszone u pracodawcy i uzasadnione pójście do lekarza.

Zapomogi na wypadek śmierci.

Art. 26.

Na wypadek śmierci pracownika otrzymują jego żona i dzieci przez pół roku wolne mieszkanie, a pobory za 1 kwartał. O ile ziemniaki zostaną zasadzone przed śmiercią pracownika, zbiór ich przypada na własność rodziny zmarłego.

Ubezpieczenie.

Art. 27.

Oplaty ubezpieczeniowe mają być skuteczne zgodnie z obowiązującymi przepisami. Pracodawcy mają prawo potrącić pracownikom świadczenia tylko za ten czas, przez który pracownicy mają prawo do zasiłku z Kasy Chorych lub innej ubezpieczeniowej instytucji, w wysokości, na jaką sumę robotnicy zostali ubezpieczeni.

W razie nieszczęśliwego wypadku winien jest pracodawca zgłosić wypadek u kompetentnej władzy w sposób ustawa przepisany, podając wysokość zarobków zgodnie z umową zbiorową; w razie niezgłoszenia wypadku odpowiada pracodawca za wszystkie wyniki stąd szkody dla pracownika. Odnosnie do gospodarstw, które w myśl ustawy nie są objęte przymusem ubezpieczenia w Kasach Chorych, mają w razie choroby pracownika zastosowanie odnosne postanowienia obowiązujących w tym wypadku ustaw (§ 1156 austr. kodeksu cywilnego), a w razie nagłej potrzeby dostarczyć furmankę do lekarza lub po akuszerkę.

Art. 28.

Pracodawcom nie wolno przy końcu roku służbowego zwalniać li tylko z tytułu starczej niezdolności do pracy tych pracowników, którzy na dobro tego pracodawcy lub danej majątności przearcowali pełnych 35 lat, lub najmniej 25 lat, lecz w tym ostatnim wypadku tylko wówczas, gdy przekroczyli 60 lat życia. Pracodawcy mogą jednak pracowników wymienionych powyżej w ustępie 1-szym przenieść do czasu ustawowego rozwiązania tej sprawy na emeryturę z powodu starczej niezdolności do pracy, która to emerytura winna zapewnić emerytowanemu 40% normalnych poborów, o ile przearcował co najmniej 25 lat i przekroczył 60 lat życia, zaś 50% normalnych poborów, o ile przearcował pełnych 35 lat.

Za lata służby liczy się lata od ukończonego 21 roku życia.

Zamiana świadczeń.

Art. 29.

Umowa niniejsza nie uprawnia do obniżenia istniejących warunków wynagrodzenia. Pracodawca nie może samowolnie zamieniać ustalonych powyższą umową świadczeń na inne. Zamiana świadczeń na inne równoważnościowe dopuszczalna jest tylko za obopólną ugodą zawartą pisemnie lub wobec 2-ch świadków. O ile porozumienie nie nastąpi, może pracodawca żądać ustalenia przez Komisję Rozjemczą warunków zamiany pewnych świadczeń na inne.

Zamiana świadczeń, dokonana bez zgody pracownika, względnie bez orzeczenia Komisji Rozjemczej, jest nieważna.

Lwów, dnia 10 grudnia 1932 r.

Przewodniczący:

(—) *Inż. Stanisław Zwoliński.*

Okręgowy Inspektor Pracy we Lwowie.

Za Związek Ziemian Wschodnich Województw Małopolski:

(—) *Inż. Lucjan Turnau,*

(—) *Jan Pragłowski,*

(—) *Józef Geringer.*

Za Związek Małopolskich Rolników:

(—) *Dr. Wahrsager,*

(—) *Dr. Edward Taube,*

(—) *Maurycy Erbsen.*

Za Związek Dzierżawców Rolnych:

(—) *Alfred Bizanz,*

(—) *Adam Schutterly.*

Za Związek Robotników Rolnych i Leśnych Z. Z. P.:

(—) *Roman Tyszka,*

(—) *Jan Kardaszewski,*

(—) *Zdzisław Nycz.*

Za Związek Zawodowy Robotników Rolnych i Leśn. „Siejba“:

(—) *Dr. Stanisław Dregiewicz,*

(—) *Lemejda Piotr,*

(—) *Marjan Radetzki.*

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

—oOo—

Z Ministerstwa Spraw Wojskowych.

P. Marszałek Piłsudski, Minister Spraw Wojskowych, udzielił swego protektoratu na Zjazd b. członków P. O. W. (K. K. N. 3), który odbędzie się w dniach 17, 18 i 19 b. m. w Warszawie, łącznie ze Zjazdem uczestników „święta Rarańczy”.

Gabinet P. Ministra Spraw Wojskowych otrzymał depeszę treści następującej:

„Młode pokolenie Polski, przebywające na studiach we Francji, śle Ci, Panie Marszałku, wyrazy najgłębszej czci i hołdu i stwierdza, że w walce Twej o nową Polskę stanie zawsze karnie pod Twoimi sztandarami.

(—) 5-ty Zjazd studentów Polaków“.

—oOo—

Z Ministerstwa Komunikacji.

W ciągu miesiąca lutego wykończony zostanie w Ministerstwie Komunikacji projekt budowy kolei Warszawa — Radom. Wszelkie prace pomiarowe w polu zostały już dokonane. Jak wiadomo, projekt przewiduje budowę kolei o długości 103 klm., co skróci połączenie Warszawy z Radomiem i Kielcami o 58 klm. Koszt budowy tej kolei wraz z mostem na Pilicy wyniesie około 35 milionów złotych.

—oOo—

Z Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych

W ubiegłym tygodniu zakończyła się konferencja wojewódzkich inspektorów weterynaryjnych pod przewodnictwem Wiceministra Karwackiego i dyr. departamentu d-ra Markowskiego. Konferencja ta, w której wzięli udział profesoria: dr. Nowak z Krakowa, dr. Niemczycki, dr. Zakrzewski, dr. Legeżyński ze Lwowa, dr. Szymanowski z Warszawy oraz dr. Panek z Bydgoszczy, wypowiedziała się w kwestjach przedstawionych przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych, a dotyczących sposobów tłumienia chorób zaraźliwych u zwierząt, zarządzeń weterynaryjnych, odnoszących się do higieny społecznej, oraz administracji weterynaryjnej. Szczególnie rozpatrywane były metody walki z pomorem, pryszczycą, wścieklizną i t. d., za pomocą szczepień oraz sprawa tłumienia nosaczyny i gruźlicy. Poza tem inspektorowie na podstawie zobrazowania stosunków weterynaryjnych w poszczególnych województwach wskazali drogi, jakimi wnikają choroby zaraźliwe na tereny tych województw, oraz podawali wnioski o sposobach usunięcia braków. W rezultacie Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych wyda szereg zarządzeń, dotyczących zmian w obowiązujących przepisach weterynaryjnych, zgodnie z postępem nauki o chorobach zaraźliwych i sposobie ich szerzenia się.

—oOo—

Z Banku Polskiego.

W przemówieniu swem na posiedzeniu w Sejmie w dn. 3 b. m. prof. Rybarski podniósł zarzut, iż Bank Polski postępuje wbrew zaleceniom Planu Stabilizacyjnego, utrzymując zbyt małą proporcję zapasu złota w kraju w stosunku do ogólnego zapasu. Poseł Rybarski powoływał się na postanowienia Planu Stabilizacyjnego.

Odnosnie postanowienia Planu Stabilizacyjnego przewidują dosłownie:

„a) Wymagania, dotyczące pokrycia złotego: Wymagalne statutem Banku Polskiego pokrycie powiększone będzie do 40% i będzie się stosować do wszystkich zobowiązań tak w biletach, jak i w depozytach. Trzy-czwarte tego minimalnego pokrycia Bank będzie utrzymywał w złotych monetach, względnie sztabach i conajmniej dwie-trzecie tych złotych monet i sztab będzie przechowywał w swoim skarbcu, pozostała zaś jedna-trzecia może lokować zagranicą”. (Aneks do części II Planu Stabilizacyjnego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr. 88, poz. 789).

Brzmienie niniejszego ustępu ponad wszelką wątpliwość stwierdza, że Bank obowiązany jest do utrzymywania w kraju dwóch-trzecich tego zapasu złota, który odpowiada minimalnemu, nie zaś faktycznie w danej chwili istniejącemu pokryciu. Ponieważ zapas złota, odpowiadający wymienionym trzem-czwartym minimalnego pokrycia, wynosi na dzień 31 stycznia 1933 r. 232,7 milj. zł, przeto Bank Polski, posiadając w swym własnym skarbcu 290,4 milj. zł, miał nadwyżkę ponad normę, przewidzianą w Planie Stabilizacyjnym w wysokości 57,7 milj. zł.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej.

—oOo—

Posiedzenie osiemdziesiąte

z dnia 6 lutego 1933 r.

Posiedzenie rozpoczęło się o godz. 10 m. 15.

W dalszej dyskusji nad budżetem Min. Spraw Zagranicznych przemawiał poseł **Winiarski** (Klub Nar.).

Następnie zabrał głos poseł **Radziwiłł** (B. B. W. z Rz.).

Przemawiała również posłanka **Ignasiak** (Kom.). Marszałek odebrał mówczyni głos, zapowiadając, że skreśli ze stenogramu ustępy mowy, niezgodne z wiernością dla Rzeczypospolitej.

Na tem dyskusję zakończono.

Nastąpiło sprawozdanie Komisji Budżetowej o budżecie Min. Przemysłu i Handlu. Sprawozdawca poseł **Minkowski** (B. B. W. z Rz.). Na wstępie stwierdza skurczenie budżetu, potem omawia niektóre ważniejsze pozycje. Przy wydatku na rzemiosła, mówi, że są one jedną z nieodzownych podwalin gospodarczego ustroju Polski. Przy dziale V Urząd Morski oświadcza, że mimo kryzysu, port w Gdyni pozostaje nadal zagadnieniem gospodarczej potrzeby, oraz powszechnego przywiązania i całej społeczności do gotowości dźwiga ciężary finansowe budowy tego portu. Na tę budowę w tym roku prelimituje się 13,3 miliona. Przy dziale przedsiębiorstw skomercjalizowanych podnosi mówca, że przedsiębiorstwa państwowe czynią niewłaściwą konkurencję przemysłowi prywatnemu, a dzieje się to wskutek wadliwej treści art. 20 rozporządzenia z 1927 r. o przedsiębiorstwach państwowych, który to artykuł pozostawia im swobodę działania w realizacji programów inwestycyjnych. Rewizja tego dekretu jest rzeczą konieczną i pilną. Przy dziale XIII „Polmin”, który wpłaca do Skarbu 600.000 zł, oświadcza mówca: Odzyc powinno przeświadczenie o niezłomności pewnych zasad, do których zaliczam postulat niemieszania się Państwa do procesów rozwojowo-organizacyjnych życia, zwłaszcza w ustroju kapitalistycznym, i dlatego muszę być przeciwnikiem kartelizacji przymusowej, tak, jak jestem zwolennikiem kartelizacji samorzutnej. Poczytuję Ministerstwu za zasługę, że mimo ustawy usiłuje osiągnąć organizację, wytworzoną przedewszystkiem z porozumienia samych zainteresowanych. Przy dziale XVI „Brzeszcze” Komisja proponuje zwiększenie wpłaty do Skarbu z 200.000 na 400.000 zł, stanowiący na stanowisku referenta, że dzisiejszy okres nie pozwala na zbyt poważne inwestycje.

Przemawiał w sprawie budżetu Ministerstwa Przemysłu i Handlu poseł **Marjański** (Klub Nar.), poseł **Idzikowski** (B. B. W. z Rz.), poseł **Wiślicki** (B. B. W. z Rz.).

Na tem dyskusję wyczerpano, poczem Sejm przeszedł do preliminarza Ministerstwa Opieki Społecznej. Budżet ten referował sprawozdawca poseł **Scwiński** (B. B. W. z Rz.). Referent stwierdza, że wysokość budżetu tego pozostała niezmienną, wynosi bowiem 99.949.700 zł wobec 99.509.422 zł w budżecie poprzednim. Poseł **Scwiński** szeroko omawia kwestję bezrobocia w związku z wojną celną i z dumpingiem polskim i konkluduje, że możliwości rozbudowy konsumpcji wewnętrznej są u nas olbrzymie, natomiast możliwości rozbudowy naszego eksportu są bardzo a bardzo ograniczone. Mówca jest przekonany, że w niektórych ważnych artykułach wywozowych poparcie poszło zadaleko i więcej przynosi strat, niż korzyści.

Ujemny wpływ na stan naszego rynku pracy wywarły restrykcje emigracyjne. Mówca przytacza cyfry emigracji za ostatnie lata; z tych cyfr wynika, że emigracja do krajów europejskich w 9 miesiącach 1932 w porównaniu z r. 1930 zmalała o 90,3%, zaś emigracja zamorska zmalała o 35%. Przyczyną zmniejszenia się emigracji zamorskiej jest nie tylko prohibicja imigracyjna krajów zamorskich, lecz głównie to, że przy trudności w sprzedaży gospodarstwa rolnego wielu ochotnych nie ma środków pieniężnych na emigrację. W związku z pogłębieniem się kryzysu światowego, coraz biedniejsze rzesze naszych wychodźców są zmuszone do reemigracji do Polski. W tym roku ten ruch powrotny już się nieco przesilił i w porównaniu z rokiem ubiegłym reemigracja zamorska spadła o 15,9%, zaś kontynentalna o 24,4%. Największe natężenie reemigracyjne przypadło na koniec 1931 r. i początek 1932 r. Najwłaźniej na stan rynku pracy w Polsce wpłynęła silna pauperyzacja rolnictwa w związku z katastrofalnym załamaniem się ogólno-swiatowym cen płodów rolnych.

W zakresie bezrobocia, biorąc pod uwagę kurczenie się produkcji, sytuacja ulega dalszemu pogorszeniu. Walka z bezrobociem zmierza do zwiększenia stanu zatrudnienia i przez pomoc doraźną dla pozbawionych pracy. Rząd prowadzi energiczną akcję w kierunku przywrócenia równowagi cen dla przywrócenia ludności rolniczej zdolności konsumpcyjnej. Rząd zmierza jednocześnie do skracania czasu pracy, co przyczyni się do

—oOo—